CZU: 323(478):327
DOI: 10.5281/zenodo.6837328

SOLUȚIONAREA CONFLICTULUI TRANSNISTREAN DIN PERSPECTIVA RELAȚIILOR REPUBLICII MOLDOVA CU STATELE VECINE

Victor SACA
Republica Moldova, Chișinău
Universitatea de Stat din Moldova
Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative
doctor habilitat, profesor universitar
e-mail: vtsaca@hotmail.com
ORCID-ID: 0000-0002-7765-3208

Vlad NEPOLIUC
Republica Moldova, Chișinău
Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative
Universitatea de Stat din Moldova
masterand
e-mail: nepoliucvlad@gmail.com
ORCID-ID: 0000-0001-8863-382X

The Republic of Moldova faces one of the worst problems for the integrity of contemporary states, the presence of a frozen conflict on the territory of the state. We must emphasize that this problem is a negative part of the country's image in the system of international relations, which sometimes triggers reverse processes in the establishment and development of multilateral and bilateral relations. It is obvious that the government in Chisinau and the Transnistrian leadership need to be involved in solving this major problem for the companies on the left and right of the Dniester.

Keywords: *state, frozen conflict, Transnistrian leadership, territorial integrity.*

Republica Moldova se confruntă cu una din cele mai grave probleme pentru integritatea statelor contemporane, prezența unui conflict înghețat pe teritoriul statului. Trebuie să subliniem că această problemă reprezintă o parte negativă a imaginii țării în cadrul sistemului de relații internaționale, ceea ce uneori declanșează procese inverse în stabilirea și dezvoltarea relațiilor multilaterale și bilaterale. Este evident că în soluționarea acestei probleme majore pentru societățile din stânga și dreapta Nistrului este necesar să se implice guvernul de la Chișinău și conducerea transnistreană.

Procesul de negociere a conflictului Transnistrean reprezintă un întreg scenariu politic, care are foarte multe derivate și foarte multe aspecte ce decurg după interesele altor părți indirect implicate în soluționarea acestui conflict. La ora actuală totalitatea de strategii, mecanisme folosite în cadrul negocierilor privind soluționarea conflictului din stânga Nistrului rămân a fi inaplicabile, din cauza intereselor subiecților cu interese majore privind teritoriul dat.

Este important de remarcat faptul că pentru perspectivele de soluționare trebuie analizați subiecții cu interese în regiune, poziția statelor vecine, poziția comunității internaționale. Republica Moldova are nevoie de un cadru legal bine determinat pentru inițierea corectă a tuturor propunerilor conducerii din stânga Nistrului în vederea determinării unui curs echitabil privind soluționarea conflictului transnistrean.

Evoluția, caracterul și particularitățile conflictului transnistrean.

Republica Moldova odată ce își recapătă independența, devine membru al O.N.U. în ziua de 2 martie 1992 [13]. La 1 martie 1992, cazaci şi gardişti înarmaţi ocupă secţia raională de poliţie Dubăsari, luând ostatici 34 de poliţişti. Liderii separatişti de la Tiraspol, susţinuţi de Armata a 14-a a Rusiei, declanşează acţiuni militare împotriva organelor constituţionale ale puterii de stat care marchează începutul conflictului armat. Formaţiunile paramilitare ajutate de reprezentanţi ai Armatei a 14-a, încep, la 6 martie, minarea unor poziţii din zona de conflict (terenuri agricole, barajul hidrocentralei electrice de la Dubăsari, podurile de peste Nistru, trei din care au fost distruse). Din batalionul de ingineri de geniu nr. 66 situat în satul Parcani, gardiştii au scos, fără nici un obstacol, peste 1000 de pistoale automate Kalaşnikov, 1,5 milioane de cartuşe, 20 de aruncătoare de grenade, alt armament. Regimentul de infanterie motorizată nr. 59 a dat separatiştilor un camion de tipul Kamaz, încărcat cu pistole-automat, 3 camioane de tipul ZIL, încărcate cu cartuşe şi altă muniţie [7, p. 9].

În lunile martie-aprilie 1992, militarii ruşi au furnizat separatiştilor tehnică blindată. Le-a fost pus la dispoziţie întregul arsenal tehnic al brigăzii de ingineri de geniu de la Dubăsari. Pe poziţiile gardiştilor, lângă satul Cocieri, au apărut la 26 aprilie, 8 transportoare şi autotractoare blindate. În ziua de 4 mai, au fost aduse de la Odesa la Dubăsari 6 amfibii [7, p.10]. Moscova adoptă la mijlocul lunii mai 1992, decizia privind implicarea directă a unităţilor Armatei a 14-a în conflictul de pe Nistru. Generalul Graciov, ministrul apărării al Rusiei a transmis comandantului Armatei a 14-a, generalului Netcacev, următoarea dispoziţie: „în legătură cu agravarea situaţiei în Transnistria şi avîndu-se în vedere că acest pămînt rusesc trebuie să-l apărăm pe toate căile şi cu toate metodele accesibile, vi se cere:

-să completaţi din rezervele pentru mobilizare toate unităţile militare ale Armatei 14, dislocate în Transnistria;

-să treceţi în stare deplină de luptă toate unităţile de luptă ale Armatei a 14-a;

-să deblocaţi toate unităţile militare”[5, p. 60]

Din regiunea Rostov a Rusiei vin cca. 1.000 de cazaci şi diverşi mercenari, care participă la lupte de partea separatiştilor. Forţele paramilitare ocupă la 7 mai 1992 staţia de retranslare a radiodifuziunii moldoveneşti, aflată în partea stângă a Nistrului. La 19 mai, comandantul Armatei a 14-a emite ordinul de pregătire a tehnicii de război pentru acţiuni pe teren. Ofiţerii şi subofiţerii ruşi participă la înarmarea formaţiunilor paramilitare din Tiraspol, Râbniţa, Bender (Tighina) şi din alte localităţi. Din garnizoana Tiraspol în zona luptelor au fost trimise zeci de tancuri, maşini blindate, aruncătoare de mine, tunuri antitank [7, p. 16]

Comisariatele militare de la Est de Nistru efectuează mobilizarea recruţilor pentru Armata a 14-a. În unităţile şi subunităţile armatei se formează grupuri de mobilizare din

rândurile rezerviştilor. În toate regimentele diviziei de infanterie nr.59 se formează cîte o companie de tancuri, completată cu rezervişti din Transnistria. Preşedintele autoproclamatei rmn - Igor Smirnov a semnat la 21 mai 1992 un decret [3, p. 2] privind trecerea tuturor unităţilor Armatei a 14-a sub jurisdicţia R.M.N. Sosind la Tiraspol, la 24 mai, adjunctul comandantului suprem al forţelor armate ale C.S.I., generalul Stolearov, declară liderilor separatişti că Transnistria şi Armata a 14-a reprezintă interesele geopolitice ale Rusiei în această zonă şi că Rusia a întreţinut permanent legături strînse cu liderii autoproclamatei Republici Nistrene. Încurajate de Moscova, formaţiunile de gardişti ale separatiştilor organizează o provocare la Bender (Tighina), încălcând înţelegerea convenită anterior de încetare a focului. Sediul poliţiei din acest oraş este atacat de gardişti şi supus unui tir masiv cu diverse mijloace moderne de război. Autorităţile de la Chişinău, la solicitarea poliţiei, introduc în oraş forţe suplimentare ale trupelor Ministerului de Interne şi Armatei Naţionale.

Ca răspuns la aceste acţiuni legitime ale structurilor de forţă ale Republicii Moldova, unităţile Armatei a 14-a a Federaţiei Ruse participă, în perioada 19 iunie-7 iulie 1992, la lupte de partea separatiştilor pe întreg spaţiul de război. În acest scop sunt utilizate tancuri, artilerie grea, alte mijloace moderne de război, inclusiv instalaţii Grad M21, care au fost interzise de tratatele internaţionale [4, p. 1]

La 7 iulie 1992, în localitatea Limanscoe din Ucraina, reprezentanţii militari ai Rusiei, Republicii Moldova şi republicii moldoveneşti nistrene, în prezenţa comandantului Armatei a 14-a, convin asupra încetării imediate a focului şi retragerii de pe poziţii a tehnicii militare grele. Însă, gardiştii şi cazacii continuau să încalce, făţiş şi sistematic, acordul. În seara zilei de 15 iulie a fost atacat postul de la Varniţa, asupra căruia s-au lansat mine de la baza din Parcani. În noaptea de 17/18 iulie aşa zisele detaşamente de autoapărare a Transnistriei au deschis foc din automate şi mitraliere asupra unui autobuz sanitar, sosit la Bender (Tighina) pentru a transporta la spital poliţiştii şi voluntarii răniţi. În urma unor demersuri diplomatice mai ample, inclusiv vizita vicepreşedintelui Ruţkoi şi a ministrului rus al securităţii statului, Barannikov, la Chişinău şi la Tiraspol, se redactează la Moscova şi se aprobă la Tiraspol, de către separatişti, proiectul de convenţie între Rusia şi Republica Moldova privind principiile de pacificare a zonei.

Conflictul s-a finalizat odată cu convenţia încheiată între Boris Elţîn şi Mircea Snegur la 21 iulie 1992 [10]. Prin acest acord s-a înfiinţat o Comisie Unificată de Control, formată din reprezentanţi ai Chişinăului, Tiraspolului, Federaţiei Ruse şi OSCE, care era însărcinată cu deţinerea controlului efectiv asupra zonei de securitate, adică asupra localităţilor în care s-au desfăşurat confruntări armate violente. Scopurile Comisiei au fost să identifice şi să soluţioneze potenţialele conflicte, diferende care ar apărea între conducerea din stânga Nistrului şi guvernul central al Republicii Moldova. Comisia funcţiona prin consens, ceea ce conferea Federaţiei Ruse o pîrghie majoră de influenţare a deciziilor. Din acest motiv, Moldova nu a putut obţine eliminarea forţelor armate transnistrene ce se aflau în zona de securitate, teoretic sub controlul exclusiv al forţelor de menţinere a păcii.

Memorandumul Primakov a fost un act impus de către Federația Rusă şi după mai multe ezitări, Chişinăul a semnat (prin preşedintele Petru Lucinschi) la 8 mai 1997 un memorandum pregătit de experţii ruşi. Documentul prevedea (memorandumul Primakov) introducerea noţiunii incerte de „stat comun”, care într-un fel sau altul definea cadrul relaţiilor dintre Chişinău şi Tiraspol. Statul comun însemna frontieră comună, spaţiu economic şi juridic comun, spaţiu comun de apărare, spaţiu social comun, setul de instrumente veridic pentru a controla și mai departe mijloacele de presiune asupra Republicii Moldova în regiune.

Kremlinul, periodic, readuce în atenţie problema fie sub forma unor analize efectuate de oameni apropiaţi preşedintelui Vladimir Putin, fie prin planuri concrete supuse oficial atenţiei publice atât din Occident, cât şi din Est – cum ar fi planul propus în noiembrie 2003 de un membru al staff-ului preşedintelui rus, Dimitri Kozak. **Planul Kozak** la fel propunea părţilor implicate în procesul de soluţionare a conflictului analiza posibilităţii federalizării Republicii Moldova. Planul numit „Principii de Bază ale Structurii de Stat a Statului Unificat” este un

proiect de constituţie pentru viitoarea federaţie moldoveană şi a fost propus direct Moldovei, fără acordul OSCE, ceea ce a păstrat şi intensificat problema în cadrul CSI [2].

Trebuie să realizăm că eşecul adoptării Memorandumului Kozak nu a însemnat şi sfîrşitul iniţiativelor ruseşti în problema Transnistriei, astfel urmând **propunerea Belkovski** [11, p. 10]. În iunie 2004 directorul Institutului pentru Strategie Naţională al Rusiei, Stanislav Belkovski, venea cu propunerea ca, în schimbul recunoaşterii independenţei Transnistriei, Rusia să accepte reunificarea Basarabiei cu România. Planul rusesc, aparent favorabil României, cuprindea mai multe capcane, ceea ce a pus în gardă autorităţilor actorilor vizaţi. Dacă ar fi fost acceptat, Planul Belkovski crea probleme României, în drumul său spre integrarea europeană, prin integrarea bruscă a unui teritoriu instabil din punct de vedere geostrategic.

Planul Poroşenko viza recunoaşterea Sovietului Suprem al Transnistriei ca legitim în urma unor alegeri gândite pentru desfăşurare în octombrie sau noiembrie 2005 şi prin care, probabil, se speră ca liderii rezultaţi să fie pro-ucraineni. De asemenea, planul propunea statut de egalitate între Moldova şi Transnistria ca părţi semnatare ale unui acord alături de Rusia, Ucraina şi OSCE. Aceiaşi trei actori urmau să fie puteri garante ale aplicării acordului, ceea ce excludea din nou România din formatul rezolvării conflictului şi forma un condominium protector Rusia-Ucraina. Pe de altă parte, planul propunea un comitet de conciliere ca arbitru constituţional şi legal între Chişinău şi Tiraspol în perioada de după acord, comitet compus din Rusia, Ucraina şi OSCE.

O altă etapă la capitolul evoluția reglementării conflictului transnistrean este reprezentată de propunerea la 22 iulie 2005 a strategiei celor „3D": democratizare, demilitarizare, decriminalizare [2, p. 18]. Prin această lege, Transnistria este definită ca o entitate autonomă specială, parte inalienabilă a Moldovei. Statutul special va fi negociat după formarea unor structuri alese democratic şi după ce Federația Rusă îşi va retrage trupele şi armamentul, totodată marcînd finalul intereselor politico-economice şi teritoriale în regiune. Transnistria va avea dreptul să îşi conducă propriile relaţii economice şi umanitare externe în dialogul cu alte state.

Radojko Bogojević, reprezentantul special al OSCE pentru reglementarea transnistreană a declarat că „necesitatea continuării în 2015 a negocierilor în formatul 5+2 este prioritară în procesul de reglementare a conflictului din stânga Nistrului" [12]. Din aceste considerente trebuie să remarcăm că dialogul care are loc la capitolul soluționării conflictului transnistrean trebuie să fie activ, să fie implicați atât reprezentanții conducerii din stânga, cât şi dreapta Nistrului, să aibă o capacitate de a monitoriza corect situația internă cât factorii de influență, pentru a deduce un cadru legal al unor negocieri de succes.

În concluzie putem menționa faptul, că din punct de vedere istoric conflictului Transnistrean i s-au acordat nivele semnificative în cadrul analizelor. Planurile de soluționare a conflictului Trasnistrean au suferit de cele mai multe ori eşecuri totale, dar nu trebuie să aruncăm în umbră importanța acestora, și abilitatea acestora de a oferi un anumit cadru bine determinat de perspective și abordări coerente a celor ce s-a realizat şi ce urmează să se realizeze.

II. Poziţiile statelor vecine în procesul de soluționare a conflictului transnistrean.

Soluționarea conflictului transnistrean reprezintă o problemă majoră în regiune, pe de o parte UE nu are nevoie de un dezechilibru la frontierele sale, pe altă parte Federația Rusă în așa mod poate să influențeze și să îşi impună interesele în cadrul sistemului de relații internaționale. Este important de remarcat faptul că în conjuctura internațională actuală reglementarea conflictului din stânga Nistrului este mult mai complicată, deoarece subiecții direct și indirect vizați în negocierile diplomatice sunt implicați în stabilirea păcii din regiunile de est ale Ucrainei. Complicitatea problemei este reprezentată și de problemele economice interne ale statelor UE, care este un observator activ în cadrul negocierilor, ceea ce la moment devine un impediment pentru a fi implicat și în problemele altor state.

Toate aceste aspecte actualmente reprezintă o adevărată barieră în aprecierea corectă a situației în regiune, determinarea unor mecanisme de reglementare și aplicarea acestora în vederea stabilirii unui succes final. Formatul 5+2 la ora actuală se consideră cea mai sigură modalitate de dialog dintre subiecții participanți la dialog, ceea ce este confirmat și discuțiile

care au avut loc la Kiev în perioada 5-6 decembrie 2013 a Consiliului de Miniștri al OSCE [1] Adoptarea declarației privind continuarea procesului de negocieri în formatul 5+2 reprezintă o nouă etapă în vederea identificării celor mai eficiente strategii practice pentru reglementarea conflictului. Discuțiile au fost axate pe elaborarea statutul special al Transnistriei, garantarea drepturilor şi libertăților cetățenilor din regiune, determinarea unei soluții viabile, echitabile care nu ar intra în contradicție cu integritatea teritorială a Republicii Moldova.

Dialogul actual necesită o aprofundare și o analiză mult mai largă a tuturor componentelor şi derivatelor, deoarece interesele Republicii Moldova în regiune nu sunt atît de evidente precum cele ale României sau Ucrainei, care şi ne sunt vecini. Republica Moldova fiind înconjurată de acești doi subiecți are nevoie de o susținere mult mai avansată în acest sens și de un nivel de implicare al acestora mult mai eficient și evident. Atât timp cât România și Ucraina vor sta și vor privi mersul negocierilor în așteptarea unor câștiguri, Republica Moldova va examina și reexamina diverse posibilități ale unor eventuale scenarii de reglementare a conflictului fără de succes.

Ucraina este unul din vecinii Republicii Moldova care are interese directe în reglementarea conflictului transnistrean, deoarece între cele două state se află porțiunea de 422 km [9] controlați de către așa numitele autorități din stânga Nistrului. Trebuie să remarcăm faptul că Transnistria nu are ieșire la mare ceea ce o determină ca toate ieșirele în ceea ce privește importurile și exporturile să le realizeze pe teritoriul Ucrainei. Analizînd acest aspect geografic trebuie să remarcăm că pentru Republica Moldova și Ucraina conflictul transnistrean reprezintă un impediment în dezvoltarea unui cadru legal din punct de vedere al controlului frontierelor. Un alt aspect în ceea ce privește rolul Ucrainei și necesitatea de implicare a acesteia în dialogul dintre conducerea de la Chișinău și autoritățile din stânga Nistrului îl reprezintă factorul etnic, deoarece până în anul 1940 regiunea dată a fost parte componentă a Ucrainei, iar 1/3 din populație se defineau a fi ucraineni [14, p. 33].

România vecinul hotarului vestic, reprezintă actualmente pentru Republica Moldova un suport în ceea ce privește realizarea politicii externe, aici desigur subliniind susținerea acordată la capitolul integrare europeană. Interesele Republicii Moldova și a României nu au fost permanent aceleași, iar unele perioade istorice înregistrează o bulversare a relațiilor și o răcire a dialogului bilateral dintre aceste două state. Trebuie să subliniem că problemele ce țin de relațiile dintre acești doi subiecți ai relațiilor internaționale sunt diverse şi pe alocuri destul de anevoioase în soluționarea acestora. Una din cele mai vizibile şi mai complicate reprezintă problema nesemnării Tratatului de bază dintre Republica Moldova şi România. În pofida caracterului specific al relaţiilor moldo-române şi a vecinătăţii teritoriale a României şi Republicii Moldova, până în prezent nu există un Tratat de bază (de bună vecinătate şi cooperare) dintre aceste două ţări. Această problemă marcând profund relațiile dintre cele două state, pe alocuri intensificând diferențele sociale. Interesele României în Republica Moldova încep a fi observate odată cu declararea independenței celei din urmă, astfel că de la începutul anilor `90 și până în prezent dezbaterile la capitolul interesele statului român dincolo de Prut sunt evidente atât la capitolul politic, cît și economic, social, cultural, etnic etc. Reglementarea problemei transnistriene reprezintă pentru România un important mijloc de siguranță regională, mecanism pentru implimentarea intereselor naționale, deoarece atât timp cât problema din stânga Nistrului persistă apropierea de Chișinău este imposibilă. Transnistria rămâne a fi impedimentul principal privind dialogul sigur cu conducerea moldovenească în ceea ce privește vectorul european, stabilirea unei poziții în ceea ce privește „unirea cu România", stabilirea unor relații de supunere a celor de peste Prut. Este important de remarcat faptul că aceste aspecte sunt evidențiate în diverse perioade istorice, deoarece relațiile-bilaterale moldo-române nu au fost permanent sigure. Adoptarea Constituției Republicii Moldova în anul 1994 [6] a determinat un moment tensionat pentru relațiile dintre cele două state vecine, din două motive:

- stabilirea identității și a națiunii de moldoveni, catalogat prin caracterul istoric al acestui teritoriu, și a valorilor cetățenilor;
- stabilirea limbii de stat ca moldovenească.

Analizând și poziția Federației Ruse în ceea ce privește soluționarea conflictului transnistrean putem remarca la fel și așa-numitul Memorandum Kozak [2]. Memorandumul Kozak propunea modificarea formei de organizare statală a Republicii Moldova, dintr-un stat unitar într-un stat federativ, în care subiecți ai federației urmau să fie- Republica Moldovenească Nistreană și Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia - care urmau să joace un rol central în raport cu teritoriului Republicii Federale Moldova. Republica Moldovenească Nistreană trebuia să primească drept de veto asupra tuturor reformelor noului stat federativ astfel în mare parte având capacitatea de blocare a tuturor legilor care ar intra în contradicție cu propriile interese. Versiunea finală a Memorandumului Kozak prevedea staționarea trupelor ruse pe teritoriul viitoarei Republici Federative Moldova pînă la demilitarizarea completă a statului. De fapt, modelul de organizare statală propus în Memorandumul Kozak reprezenta o confederație. Acest memorandum remarcăm că era un acord bine gândit de către conducerea Kremlinului pentru a putea și mai departe să-și mențină influența în zonă, implimentând propriile interese și menținând controlul asupra Guvernului de la Chișinău. Această premisă era una destul de importantă pentru blocarea capacității statului de a determina vectorul politicii externe, în condițiile în care putea oscila între est și vest, cu tendința de integrare euro-atlantică.

La fel și Uniunea Europeană ar putea contribui considerabil la întărirea securităţii în regiune prin schimbarea misiunii de pacificare şi transformarea acestei în una de observatori civili internaţionali. Implicarea ar acordă o notă de internaționalizare a conflictului mult mai eficientă și mult mai viabilă pentru negocierile diplomatice a conflictului. Totodată Uniunea ar trebui să asigure Moldova că aceasta va beneficia pe deplin de suportul politic şi financiar al UE în procesul de apropiere de UE, la fel cum Moldova ar trebui să-şi maximalizeze eforturile pentru a-şi îndeplini angajamentele faţă de comunitate, ceea ce la momentul actual este mult prea mic de nivelul necesar. Aceste acţiuni coroborate cu o mai bună comunicare între Guvernul Republicii Moldova și statele membre ale Uniunii Europene ar putea aduce acel mecanism care ar da posibilitate persectivei europeane şi reglementării transnistrene să nu se excludă reciproc, ci din contra să transforme integrarea europeană într-un catalizator pentru reintegrarea ţării și desăvârșirea independenței comform normelor dreptului internațional.

În concluzie putem remarca faptul că, conflictul transnistrean este perceput nu atât ca o lupta a puterii centrale şi a regiunilor separatiste de frontieră, dar ca rezultatul acelor aspiraţii agresive îndreptate spre divizarea teritorială a Republicii Moldova, slăbirea suveranităţii ţării, proces activ susţinut de Rusia, iar în ultimii ani, și de către România. Trebuie de remarcat faptul că, conflictul dintre Guvernul Republicii Moldova şi regiunea separatistă este, în esenţă un conflict politico-teritorial internaţional şi este rezultatul acţiunilor neconstituţionale de uzurpare a puterii în raioanele de pe malul stîng al Nistrului. Aceste și multe alte aspecte cunoscute fiind, ar permite în esență reglementarea urgentă a conflictului, cu depistarea acelor mecanisme și strategii clare pentru ambele părți.

III. Situația actuală a conflictului transnistrean și perspectivele de soluționare.

Conflictul trasnistrean rămâne a fi o derivată a intereselor naționale a Federației Ruse în regiune, remarcând centrul de putere al acestuia din perioada sovietică. Principala contradicţie dintre elitele de la Chişinău şi Tiraspol a fost atitudinea diametral opusă faţă de colapsul URSS [15]. În acest context putem afirma că au fost posibile de creat două platforme sigure pentru dezbinarea societăţilor, prima fiind promotoare a unirii imediate cu România, a doua fiind de părerea includerii în cadrul Rusiei, iar o a treia poziție mult prea slabă din punct vedere spiritual la acel moment reprezintă ideologia creării și consolidării unui nou stat independent și suveran, integru din punct de vedere teritorial, Republica Moldova. Etapele diverse ale conflictului transnitrean analizate prin prisma formatelor de negociere, soluţiile adecvate şi optime atât pentru Chişinău, cât şi pentru Tiraspol, rămân a fi prestabilite de elitele politice de pe ambele maluri ale Nistrului prin implicarea directă a Federației Ruse. Reglementarea acestui diferend ţine mai mult de capacitatea autorităţilor moldoveneşti de a conştientiza faptul că trebuie să adopte o nouă poziţie vizavi de situaţia creată şi trebuie să recunoască că Rusia este principalul

actor în acest scenariu cu conţinut conflictual, prin urmare studierea problemei transnistriene trebuie realizată în mod unic şi extins.

Perspectivele de soluţionare a conflictului depind de interacţiunea unui şir de factori interni şi externi. Societatea moldovenească s-a pomenit incapabilă să creeze un precedent de formare, prin intermediul alegerilor democratice, a unui guvern necorupt şi competent să elaboreze şi să îndeplinească programul de reunificare a ţării. Conform unui sondaj de opinie realizat pe malul stâng al Nistrului demonstrează în mod echivoc atitudinea negativă a a majorităţii populaţiei (75%) faţă de ideea federalizării a Moldovei şi chiar atribuirea acestei regiuni unui „statut juridic special [8, p. 89]. Toate instrumentele care au fost folosite pe parcursul timpului în vederea soluționării conflictului transnistrean au avut un efect de retrogadare, de mizare pe acele aspecte avantajoase altor părți.

Pe parcursl evoluţiei soluționării problemei din Transnistria s-a remarcat faptul că procesul de negociere a jucat un rol considerabil, luînd diferite forme: formatul „4”- Moldova, Rusia, Ucraina şi România, apoi a urmat formatul „5”- Moldova, Transnistria, Rusia, Ucraina şi OSCE, mai tîziu procesul de negociere a decurs în formatul „1+1”- între Chişinău şi Tiraspol, nu a fost de lungă durată, fiind urmat de formatul cel mai cunoscut „5+2”-la acei cinci, se mai adaugă SUA şi UE, a căror rol a fost unul apreciabil. Trebuie să specificăm faptul că în cadrul acestor negocieri au fost adoptate diverse tipuri şi strategii de soluţionare a problemei în cauză. Un exemplu elocvent este „Memorandumul Kozak”, care reprezenta un instrument politico-diplomatic rusesc ce ar fi contribuit la lezarea suveranităţii şi integrităţii statale moldoveneşti. Dar din fericire, autorităţile de la Chişinău au conştientizat acest lucru evitând crearea unei situaţii catastrofale pentru existenţa Republicii Moldova.

În concluzie putem menționa că discuțiile propuse de părțile implicate în conflict, în prezent sunt destul de fortificatorii, deoarece reprezintă anumite modele efective de soluționare a conflictului transnistrean. Considerăm că acest conflict poate și este binevenit de a fi soluționat pe cale pașnică, prin, și cu ajutorul negocierilor, pentru a nu pune în pericol securitatea și pacea pe ambele maluri ale Nistrului. Securitatea în regiune la fel e una din principalele aspecte pentru un mediu internațional stabil, iar echilibrarea intereselor părților implicate pe marginea acestei probleme ar defini un model și un mecanism de soluționare a diferendului efectiv și corespunzător cerințelor dreptului internaționale. Trebuie să subliniem că importanța dialogului dintre cele două maluri trebuie să fie susținut și încurajat la niveluri diferite, pentru un succes atât calitativ, cât și cantitativ.

Concluzii. Dialogul dintre cele două maluri trebuie să fie adecvat situației din cadrul mediului internațional actual, încadrat preponderent în limita normelor dreptului internațional. Cadrul legal trebuie să fie conceput atât de Guvernul de la Chișinău, cât și de autoritățile de la Tiraspol ca unul sigur și cu un un impuls pozitiv asupra securității în regiune.

Strategiile și mecanismele folosite în cadrul negocierilor diplomatice la moment nu sunt suficiente pentru stabilirea unui consens în dialogul bilateral. Este necesară implicarea mult mai activă a subiecților importanți în cadrul dialogului pe marginea problemei transnistrene. Ucraina și România rămân a fi în prezent subiecții cu un grad de implicare foarte mic, ceea ce reprezintă un imbold de presiune a Federației Ruse în regiune. Securitatea în regiune este în mare parte influențată actualmente de conflictul din Transnistria, ceea ce se răsfrânge negativ nu numai asupra Republicii Moldova dar și a vecinilor săi. „Gaura economică” reprezintă un pol extrem pentru UE, aflându-se la hotarul estic, regiunea dată reprezintă un focar de instabilitate pentru următoarele valuri de aderare.

Odată ce toate metodele folosite în cadrul negocierilor diplomatice au avut eșec este necesară identificarea altor pârghii, altor căi de soluționare a problemei date. Monitorizarea corectă a propunerilor și planurilor, prin identificarea punctelor forte și slabe, va permite stabilirea unui cadru bine pus la punct în ceea ce privește definirea unor modele corespunzătoare intereselor naționale. Formatul de negocieri 5+2 a înregistrat foarte puține succese, periodic discuțiile intrând în impas. În aceste condiții este necesar de stabilit și de realizat un alt model de dialog prin implicarea altor subiecți sau forțe din exterior. Odată ce unor participanți nu le

reușește identificarea celor mai pozitive aspecte pe marginea reglementării conflictului dat, ar fi necesare unele modificări ale formatului. În aceste condiții Republica Moldova ar putea intensifica dialogul bilateral cu Transnistria, pentru a defini prioritățile şi obiectivele celor două părți fără implicarea factorilor de presiune. Cu toate că condițiile actuale sunt extremitizate în acest sens, totuşi ar fi necesar un impuls pentru salvgardarea integrității teritoriale a țării, iar folosirea diverselor mijloace în dialogul dintre cele două maluri reprezintă singurul mijloc posibil de identificare a unui plan de soluționare pașnică.

În final subliniem că situația actuală alături de premisele soluționării conflictului transnistrean sunt slab evidențiate, iar în vederea impulsionării acestui aspect este necesară modificarea formatului de negocieri şi stabilirea unor sarcini clare atât pentru Chişinău. cât şi pentru Tiraspol. Pentru următoarele etape în soluționarea conflictului cel mai eficace model ar fi acel în care nota teoretică ar fi susținută într-o mai mare parte de cea aplicativă, iar interesele părților terțe nu ar fi atât de pronunțate pe parcurs. Stabilirea liniilor de reglementare ar trebui realizate în baza unor propuneri și soluții clare și evidente, cu o notă mult mai înaltă la capitolul mecanisme și strategii folosite în dialogul dintre cele două părți implicate direct.

BIBLIOGRAFIE

1. A fost adoptată Declaraţia cu privire la negocierile în formatul 5+2 http://unimedia.info/stiri/a-fost-a-adoptata-declaratia-cu-privire-la-negocierile-in-formatul-5-2-69289.html (accesat la 28.05.2022).
2. APARECE, G. Soluţionarea conflictului transnistrean. Caracteristică succintă a procesului de negocieri. Chişinău : IPP, 2009, p .20. http://ipp.md/public/files/Proiecte/blacksee/rom/Aparece_ROM.pdf (accesat la 19.04.2022).
3. Aspectul militar in solutionarea conflictului din zona de Est a Republicii Moldova http://www.ipp.md/lib.php?l= ro&idc=162&year=&page=2 (accesat la 19.04.2022).
4. Conflicte înghetate si uitate in statele post-sovietice: geneza, politica, economia si perspectivele de solutionare http://www.ipp.md/lib.php?l=ro&idc=162&year=&page=1 (accesat la 19.04.2022).
5. Conflictul din Transnistria: adevărul aşa cum a fost el: Materialele Conferinţei ştiinţifice – practice "Interesele de stat şi rolul organelor de interne în asigurarea ordinii constituţionale, drepturilor şi libertaţilor omului în raioanele de Est ale RM": Chişinău 12 – 13 ianuarie 1993. - Chisinău: Logos, 1996.
6. Constituția Republicii Moldova. http://lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E:7AC17731 (accesat la 28.05.2022).
7. Gorelova E, Șelari G. Costurile conflictului transnistrean și beneficiile soluționării lui. Chișinău: CISR,2009, p.9.
8. NANTOI, O. Originile şi perspectivele soluţionării conflictului transnistrean. În: Moldova-Transnistria-eforturi comune pentru un viitor prosper. Procesul de negocieri. Chişinău: Cu drag, 2009, p.69.
9. NANTOI, O. Rolul Ucrainei în soluționarea conflictului transnistrean. http://www.ipp.md/public /files/publication/Ukraine_ro.pdf (accesat la 28.05.2022).
10. PĂDUREANU, C. Transnistria, bomba cu ceas lăsată de Boris Elţin. http://www.timpul.md/articol/transnistria-bomba-cu-ceas-lasata-de-boris-eltin--39426.html (accesat la 19.04.2022).
11. Raport de analiză politică. Evoluția unui conflict înghețat și perspectivele de soluționare, p.10.
12. Reprezentantul OSCE în Republica Moldova: Negocierile în formatul „5+2", prioritare în conflictul transnistrean. http://www.jurnal.md/ro/politic/2015/2/11/reprezentantul-osce-in-rm-negocierile-in-formatul-5-2-prioritare-in-conflictul-transnistrean/ (accesat la 19.04.2022).

13. Republica Moldova în cadrul ONU. http://www.mfa.gov.md/onu-md/ (accesat la 19.04.2022).
14. SEREBREAN, O. Transnistria. Geopolitică și geoistorie. În: Magazin Istoric, 2003, nr.9, p.33.
15. ŢVEATKOV, N., SACA, V., BAIBUS, M. Rolul arbitrilor în sistenul relaţiilor politice de conflict şi de consens în spaţiul post-sovietic:cazul Transnistriei. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), nr.3 (XXXIV). Chişinău: USM, 2006, p. 97.